

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КАЗКОТЕРАПІЇ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Савчин М.О.

3 курс, Педагогічний факультет

Ілійчук Л.В., к.п.н., доцент

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

м. Івано-Франківськ, Україна

У статті представлено теоретичні і методичні аспекти використання казкотерапії в умовах початкової школи. Проаналізовано психолого-педагогічний потенціал казкотерапії як ефективного методу навчання, виховання і особистісного розвитку молодшого школяра. Розкрито роль і значення казки у формуванні особистості дитини, наголошено на необхідності її застосування в школі і сім'ї. Означено функції казкотерапії, охарактеризовано види, прийоми, алгоритм роботи над казкою. Обґрунтовано особливості використання казкотерапії у навчально-виховному процесі школи I ступеня, яка має великі можливості у морально-духовному, особистісному розвитку учнів.

Ключові слова: казка, казкотерапія, навчально-виховний процес, початкова школа, молодші школярі.

FEATURES OF THE USE OF FAIRYTALE THERAPY IN THE EDUCATIONAL PROCESS IN ELEMENTARY SCHOOL

Savchyn M.O.

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

Ivano-Frankivsk, Ukraine

The article presents the theoretical and methodological aspects of the use of fairy tale therapy in the conditions of primary schools. Analyzed psychological and pedagogical potential of fairytale therapy as an effective method of learning, education and personal development of younger pupils. The role and value of stories in shaping the personality of the child, emphasizes the need for its application in school and family. Defines the function of the fairy tale therapy, types, techniques, the algorithm works on a fairytale. Justified the use of features fairytale therapy in

the educational process of the school of I stage, which has great potential in the moral, spiritual, and personal development of younger pupils.

Key words: tale, fairytale therapy, the educational process, elementary school, younger pupils.

Постановка проблеми. Одним із ефективних шляхів у роботі із дітьми початкових класів є застосування педагогами методів та прийомів комплексної казкотерапії. Для будь-якої терапії, і для терапії за допомогою казки, зокрема, дуже важливо створити такі умови для психологічної та педагогічної роботи, які б допомагали дитині подолати те, що стримує її розвиток. Казкотерапія дозволяє опанувати позитивними моделями поведінки, знизити негативні емоції, рівень тривожності. Спілкування дітей з казкою допомагає їм впоратися із негативними станами, невпевненістю, лінню, небажанням пізнавати нове. Власне, цей аспект і став основним у створенні концепції казкотерапії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Джерелами концепції казкотерапії стали роботи Л.Виготського, Д.Ельконіна, дослідження та досвід Б.Беттельхейма, Е.Берна, О.Захарова, позитивна терапія притчами та історіями Н.Пезешкяна, дослідження дитячої субкультури М.Осоріної, ідеї Е.Романової, психотерапевтичні казки та ідеї А.Гнездилова. Значна кількість відомих науковців присвячена впливу казкотерапії на дітей, серед яких Ш.Амонашвілі, Г.Іващенко, В.Кондрашин, Л.Обухова, Л.Одинченко, М.Плоткін, О.Чебикіна, М.Щибрик. Одним із перших в українській педагогічній науці роботу із застосуванням казкових мотивів та образів запровадив В.Сухомлинський, який приділяв значну увагу використанню казки у роботі з дітьми: «Я не уявляю навчання у школі не тільки без слухання, але і без створення казки».

Метою статті є виявлення особливостей використання казкотерапії у навчально-виховному процесі школи I ступеня.

Виклад основного матеріалу. Казка супроводжує людину впродовж усього життя, допомагає її успішній соціалізації й ефективному засвоєнню життєвих уроків. Казка для дитини – це не просто вигадка, фантазія, це

особлива реальність світу почуттів. Казка розсуває рамки звичайного життя, в казковій формі діти стикаються з такими складними явищами і почуттями, як життя і смерть, любов і ненависть, гнів і співчуття, зрада і підступність.

Один із ефективних методів роботи з учнями початкових класів, які зазнають тих чи інших емоційних та поведінкових труднощів є казкотерапія. Суть цього методу у створенні особливої казкової атмосфери, яка робить мрії дитини дійсністю, дозволяє дитині вступити у боротьбу зі своїми страхами, комплексами. Казкотерапія добре долає у дітей високий рівень тривожності, різноманітні страхи, агресивність, адаптує до різних дитячих колективів. Казкотерапію можна використовувати у роботі з агресивними дітьми, невпевненими, сором'язливими, брехливими, а також у випадках різного роду психосоматичних захворювань [5].

Казки мають вагомe значення у вихованні та розвитку дітей, виконуючи різні функції, серед яких: діагностична (відіграє важливу роль на первинному етапі казкотерапії, дозволяє визначити стан дитини і основну мету для подальшої роботи); прогностична (завдяки цій функції відкриваються особливості поведінки дитини, бачення нею навколишнього світу, стратегії своєї подальшої поведінки); виховна (допомагає за допомогою простих сюжетів і яскравих, барвистих образів навчити дитину простих істин, виховати в ній якості та властивості особистості, що потрібні їй в певний момент для розв'язання ситуації, що склалася, і знадобляться в подальшому житті); коригувальна (полягає в заміні «небажаної» поведінки на необхідну) [6, с.12].

Казки, залежно від своєї мети, можуть бути діагностичними, коригувальними і психотерапевтичними:

- Діагностичні казки застосовуються на початковому етапі казкотерапії, оскільки дозволяють діагностувати, виявити певні властивості особистості, проблеми, рівень розвитку необхідних знань про навколишню дійсність, життєві цінності тощо.

- Коригувальні казки використовуються з метою корекції, тобто зміни, розвитку необхідних навичок, умінь, набуття знань, що можуть допомогти

дитині надалі. За допомогою коригувальної дії виявляється вплив на поведінку учня, формується позитивний стиль поведінки. Після декількох сеансів казкотерапії дитина набуває упевненості в собі, їй легше впоратися зі своїми труднощами, спілкуватися з оточуючими.

- Психотерапевтичні казки можуть застосовуватися як на завершальному етапі казкотерапії, так і на будь-якому іншому. Тобто вони можуть бути використані замість коригувальних або замість діагностичних. Основним завданням психотерапевтичних казок є дія не безпосередньо на образ мислення людини або її поведінку, а на сферу її несвідомого, тобто на її духовну складову. Вони не дають конкретних готових відповідей на запитання, що хвилюють людину, а дозволяють їй самій знайти їх. Особливістю цього виду казок є те, що вони здебільшого використовуються в роботі з дорослими, оскільки у дитини ще бракує знань, щоб самій знайти вихід із ситуації, що склалася, вона потребує допомоги і підтримки з боку дорослих [4, с.74].

Казки можуть класифікуватися залежно від того, ким вони написані. Існують авторські та народні казки. Авторські казки складають казкотерапевти, батьки або вихователі залежно від того, у чому необхідно допомогти дитині, які проблеми необхідно розв'язати, яких навичок набути. У свою чергу народні казки – це казки різних народів світу, відомі всім із дитинства. Вони дуже важливі для дітей, оскільки дають змогу засвоювати моральні цінності, сформувані дружнє ставлення до інших народів, національностей [2, с.61].

Для кожного віку існують свої казки, а тому цей вид діяльності має майже необмежені можливості. Для казкотерапії казки підбираються різні: народні, авторські, сучасні, психокорекційні, притчі, міфи, легенди, філософські казки та багато інших. У контексті нашого дослідження визначимо основні прийоми роботи з казкою: аналіз казок; розповідання казок; переписування казок; постановка сюжету казок за допомогою ляльок; складання казок [1, с.37]. Робота з казкою допомагає подолати почуття страху темряви, боротися з проблемами хвастошів, відчуження, забіяцтва. У процесі роботи з казкою виникає ситуація, коли учні, опираючись, на власний досвід, створюють усні

роздуми над проблемами персонажів і ситуацій, іде активний процес розвитку зв'язного мовлення. На прикладі позитивних персонажів дитина вчиться бути хорошою, а негативні герої казок викликають у неї лише негативну реакцію. Негативний герой завжди залишається покараним, а доброму дістається красуня-принцеса й півцарства на додаток [3, с.51].

Висновки. Отже, казкотерапія як інноваційний метод навчання і виховання учнів має великі можливості у формуванні позитивної навчальної мотивації, морально-духовному, особистісно творчому розвитку молодших школярів через потужний вплив казки на їх емоційно-чуттєву сферу. Використання казкотерапії як новітньої особистісно-орієнтованої технології уможливорює задіяти в навчально-виховному процесі різні психологічні структури особистості: досвід знань, умінь та навичок; досвід творчої діяльності; досвід емоційно-ціннісного ставлення до світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Деркач О.О. Педагогіка творчості : Арт-терапія та казкотерапія на допомогу вчителю, вихователю, практичному психологу / О.О.Деркач. – Вінниця : ВДПУ, 2009. – 88 с.
2. Євтушенко І.В. Використання казок в роботі психолога / І.В.Євтушенко, С.М.Аврамченко. – К. : Марич, 2011. – 96 с.
3. Жук Н. Казкотерапія як спосіб формування «Я» молодшого школяра / Н.Жук // Рідна школа. – 2006. – № 6. – С. 51-53.
4. Зборовська Н. Казки як психотерапія для дорослих і дітей / Н.Зборовська // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колежіумах. – 2008. – № 9. – С. 71-80.
5. Скалига В. Казкове виховання : казкотерапія / В.Скалига // Освіта України. – 2013. –№ 26 (липень). – С. 12.
6. Соловйова Л. Казкотерапія у навчально-виховному процесі / Л.Соловйова // Початкова освіта. – 2010. –№ 16 (квітень). – С. 12-13.